

धर्मया ज्ञान

भाग-२

सम्पादक व अनुवादक

भिक्षु अश्वघोष

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाली भाषा)

(१) बौद्ध प्रश्नोत्तर	(२५) सप्तरत्न धन
(२) बौद्ध दर्शन	(२६) सफलताको रहस्य
(३) नारी हृदय	(२७) मानव महामानव
(४) बुद्ध शासनको इतिहास	(२८) निरोगी
(५) पटाचारा	(२९) जातक कथा
(६) ज्ञानमाला	(३०) सतिपट्टान विपस्सना
(७) बुद्ध र वहाँको विचार	(३१) प्रजा चक्षु
(८) शान्ति	(३२) परिव्राण
(९) बौद्ध ध्यान	(३३) पूजाविधि र कथा संग्रह
(१०) पञ्चशील	(३४) मैले बुझेको बुद्ध-धर्म
(११) लक्ष्मी	(३५) ग्रामाबाबु र छोराछोरी
(१२) उखानको कथा संग्रह	(३६) स्नेही छोरी
(१३) तथागत हृदय	(३७) परित्तमुत्त (पाली भाषा)
(१४) महास्वप्न जातक	(३८) बुद्ध र बुद्ध धर्मको.....
(१५) बौद्ध जगतमा स्वास्थ्य सेवा	(३९) बुद्ध र बुद्धपछि
(१६) मिलिन्द प्रश्न भाग १, २	(४०) धम्मवती
(१८) श्रमण नारद द्वि. सं.	(४१) बौद्ध-ज्ञान
(१९) वेस्सन्तर जातक	(४२) संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी
(२०) सतिपट्टान भावना	(४३) मानव स्वभाव
(२१) बौद्ध विश्वास भाग-१,२,३	(४४) धर्म चिन्तन
(२४) बौद्ध दर्पण	(४५) बुद्धको अन्तिम यात्रा
	(४६) सम्यक् शिक्षा

Dharmakirti Publication

(English)

1. Buddhist Economics & The Modern World
2. Dharmakirti Vihar Today
3. Dharmakirti Vihar
4. Dharmakirti in Nut shell

धर्मया ज्ञान

भाग-२

सम्पादक व अनुवादक
भिक्षु अश्वघोष

प्रकाशक :-

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन मण्ठी

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः, नघः

फोन- २२०४६६

बुद्ध सम्बत् : २५३६

नेपाल सम्बत् : १११६

बिष्म सम्बत् : २०५३

इस्वी सम्बत् : १९९६

प्रथम संस्करण : १५०० प्रति

Dhamma.Digital

चन्दा दाता- चैत्यरत्न तुलाधर

न्यत पसःननि

मुद्रक :

नेपाल प्रेस

बुङ्गपय, काठमाडौं ।

फोन : २२१०३२,

दिवंगत रत्नमाया तुलाधर

जन्म - ने. सं. १०३६ दिल्हागा: दशमी
मृत्यु - ने. सं. ११७६ कच्छला

Dhamma Digital धर्मदान

थुगु धर्मया ज्ञान सफू छापे यान्ना
धर्मदान यान्नापिं-

जहान - चैत्यरत्न तुलाधर
म्हाय् - कमलशोभा कंसाकार

जिगु थःगु खँ

न्यत पसःननिया चैत्यरत्न तुलाधरं थः मदुम्ह जहान रत्नमाया तुलाधरया नामं धर्मया सफू छगू छापे याना दान याय्गु इच्छा जुल धका धैदिल । अले जि न्यना- गज्योगु धर्मया खँ दुगु सफू छापे याय्गुले ? वय्कः नं धैदिल- जि मज्झिमनिकाय फुकं कोचाय्क बोने धुन । धात्थेंया धर्मया खँ उकी दुगु जुयाचोन । उकिं मज्झिमनिकाये चोंगु सूत्रया खँ तया सफू छापे याय् दुसा ज्यू ।

वय्कया इच्छा अनुसारं मज्झिमनिकायया सूत्रत मध्ये च्यापु फिपु सूत्रया सारांश जक कथं अनुवाद धाय् वा सम्पादन याना चोया । वय्कया यइ-मयइ जि मस्यू तर जि योगु सूत्रत त्यया सारांश जक चोया । निपु सूत्र तोता मेगु फुकं भिक्षुपिन्त सम्बोधन याना बुद्धं कनाबिज्यागु सूत्रत खः ।

थुगु सफू बोनीपिसं मती तय् फु- बुद्धया शिक्षा भिक्षुपिन्त जक माःगुथें, भिक्षुपिन्त जक कना बिज्यागुथें थुइका काय् फु । अथे मखु, बुद्धं उपदेश बिया बिज्याबले गृहस्थी उपासक उपासिकापि नं दु । तर भिक्षुपिं दकसिबे न्ह्योने फेतुना चोनीगु जुया भिक्षुपिन्त सम्बोधन याना उपदेश बिया विज्याइगु खः । मेकथं धाय्माल धाःसा “मह्याय्यात् न्वाना भमचा सिखे याय्गु” धयातःथें भगवान् बुद्धं भिक्षुपिन्त न्वाना उपासक उपासिकापि ताले लाकेगु तरिकां कना बिज्यागु खः । वसपोल बुद्धया बिचाःकथं भिक्षुपिं व भिक्षुणीपिं, उपासक व

[७]

उपासिकापिं सकलें ताले लाय्मा, सकलें चाला बांलापिं, मत्ति भिपिं जुइमा । अलेजक भिक्षु संघ बःलाइ ।

अङ्गुत्तरनिकाये छथाय् बुद्धं धैविज्यागु दु :-

हे भिक्षुपिं ! बुद्ध शासन व भिक्षु संघया शोभा बढे याय्त, बलाकेत प्यंगू परिषद्, भिक्षु-भिक्षुणी, उपासक उपासिकापिं विद्वान, पण्डित, विनीत (कोमुलिपह), बहुश्रुत (सय्का तयाथें नरम व कर्तव्यपालन याइपिं), धर्मधर (धर्म धारण याइपिं) धर्म अनुसार आचरण याइपिं जूसा संघया शोभा बढे जुइ । अंगुत्तरनिकाये थये दु :-

योहोति व्यत्तो च विसारदो च
बहुस्सुतो धम्मधरो च होति
धम्मस्स होति अनु धम्मचारी
स तादिसो वुच्चति संघसोभनो ।

अर्थ- गुम्ह पण्डित-विद्वान जुइ, प्रभावशाली (विसारद) जुइ, बहुश्रुत (यक्को न्यनातम्ह) जुइ, धर्मधर व धर्म अनुसार आचरण याइम्ह जुइ, थज्योम्हेसिनं संघया शोभा बढे याइ ।

भिक्षु च सीलसम्पन्नो भिक्षुनी च बहुस्सुता
उपासको च यो सद्धो या च सद्धा उपासिका
एते खो संघं सोंभेन्ति एते हि संघसोभना ।

अर्थ- गुम्ह भिक्षु शीलवान् जुइ, गुम्ह भिक्षुणी बहुश्रुता जुइ, गुम्ह उपासक श्रद्धावान् जुइ तथा गुम्ह उपासिका

श्रद्धावान् जुइ थुमिसं संघया शोभा बढे याइ, थो हे संघया शोभा खः ।

थुगु खँ सीदु बुद्धया शिक्षा व उपदेश भिक्षुपिन्त जक मखु उपासक उपासिकापिन्त नं खः । बुद्ध शासन बलाकेत, ता टिके याव्त उपासकपिनिगु नं दायित्व दु ।

थुगु सफूती चैत्यरत्न तुलाधरया इच्छा कथं क्लेश मदंगु मार्गफल प्राप्त याय् फँगु छपु निपु सूत्रया सारांश दुध्याकागु दु । तर थुपिं जि थःम्हं हे नं बांलाक मथूगुलि मिले मजुइ नं फु । सुझाव ब्यूसा कृतज्ञता प्रकट याय् ।

श्री चैत्यरत्न तुलाधरं थुगु सफू छापे याय्त माःगु घ्यवा ब्याकं खर्च याना दीगुलि वय्कयात दीर्घायु व आरोग्य लाभ जुइमा ।

दिवंगत श्रीमती रत्नमाया तुलाधरया बारे छुं च्वे माःगु दुला धका न्यनाबले वय्कनं घैदिल— छुं बयान याना च्वेगु इच्छा मदु । तस्बीरया क्वे जन्म मिति व मृत्यु मिति जक दुसा गा । दिवंगत जहानया गुण जक लुमना चों उकिं थुगु सफू पुण्यस्मृतिस छापेयाना धर्मदान याना चोना ।

इले हे बांलाक छापे याना ब्यूगुलि नेपाल प्रेस परिवार नं धन्यवादया पात्र जू । धर्मकीर्तिया अध्यक्ष अ. धम्मवती यात नं धन्यवाद दु, गुम्हेस्यां सफू प्रकाशन याय्त दाता चूलाका जिगु लेखन शक्ति बढे याना बिल ।

— भिक्षु अश्वघोष

१ बैशाख २०५३

प्रकाशकीय

थुगु सफूति मुक्कं बुद्धं देशना याना बिज्यागु धर्मयां
ज्ञानं व व्यवहार सुधारं याय्मागु, मन शुद्धं याय्मागु खं
दुध्याका तःगु दु । पूज्य अश्वघोष भन्ते नं अःपुक सरल रूपं
मज्झिमनिकायें चोगु सूत्रया सारांशं कथं चोया बिज्यात ।
थुजोगु धर्मया ज्ञानं दुगु सफूतं प्रचारं याय्मागु आवश्यकं
खंना । श्री चैत्यरत्न तुलाघरं दिवंगत थः जहानया गुण
लुमका थुगु सफू छापे याय्त् माःगु खचं योना दीर्घलि वय्क-
यात दीर्घायु जुइमा, निरोगी जुइमा धका कामना योना ।

थुगु सफू धर्मकीर्ति विहारपाखें छापे जूगु १७० गू
सफू खः । थुगु सफू चोया बिज्यागुलि श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते
प्रति कृतज्ञता देखाया चोना ।

धम्मवती

अध्यक्ष - धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठी

२०५३ बैशाख

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः

धलः—पौ

जिगु थःगु खँ	ग
प्रकाशकीय	ङ
अम्बलट्टिक राहुलोवाद सूत्र	१
भद्दालि सूत्रया सारांश	४
सब्बासव सूत्रया सारांश	१०
द्वेधावित्ठक सुत्त (निगू प्रकारया कल्पना)	१५
चातुम सूत्रया सारांश	१६
चूलहत्थिपदोपम सूत्रया सारांश	२३
मधुपिण्डिक सूत्रया सारांश	२७
चूलगोसिङ्ग सूत्रया सारांश	३१
सम्मादिट्ठि सूत्रया सारांश	३५
वेरञ्जक सूत्रया सारांश	४०
पोतलिय सूत्रया सारांश	४४

अम्बलट्टिक राहुलोवाह सूत्र

(बुद्धं राहुलयात न्वाना बिज्यागु सूत्रया सारांश)

भगवान् बुद्ध श्रावस्तो अनाथपिण्डक सेठं देकाब्यूगु जेतवन विहारे बिज्याना चोंगु खः । अबले राहुल कुमार (सिद्धार्थया काय्) राजगृहया वेलुवनाराम लिक्कसं छगू जंगले कुटीचा देका चोना बिज्यागु खः । वनं भिक्षु हे खः । भगवान् बुद्धं राहुल कुमारयात न्वाय् माल धैगु मती तथा राजगृहया अम्बलट्टिका धैगु जंगले बिज्यात ।

तापाकंसिं राहुल कुमारं बुद्ध बिज्यागु खना तुति सिलेत लः तथा आसन लाया छखे लिक्क चोंचोन । भगवान् बुद्ध बिज्याना तुति सिला लायातःगु आसने फेतुना बिज्याय्वं राहुल कुमारं वन्दना याना छखे लिक्क फेतुत ।

भगवान् बुद्धं तुति सिला ल्यंगु लः भचा दुगु आँखोरा क्यना धैबिज्यात- राहुल, थुगु लःथले लः भचा ल्यंगु खँला ?

राहुलं लिसः बिल- खना भन्ते !

भगवान् बुद्धं धैबिज्यात- राहुल, सुं भिक्षुं सीकं सीकं मखुगु खँ ल्हात धाःसा थुगु थले चोंगु लः भचा ज्याय् खेले मदुथें, मू मदुथें मखुगु खँ ल्हाःम्ह भिक्षुया मू नं घटे जुइ ।

भगवान् बुद्धं ल्यंगु लः भचानं वांछोया घयाविज्यात—
 राहुल ! वांछोयागु लः खँला छं ? खँ घाल । ए राहुल,
 मखुगु खँ ल्हाइम्ह भिक्षु नं वांछोयागु लःथें खः अर्थात् मखुगु
 खँ ल्हाइम्ह भिक्षुयात समाजं वांछोयाबी । हानं लःथल कया
 भोपुइका विज्याना घयाविज्यात— थुगु थल भोपुइका तथाथें
 मखुगु खँ ल्हाइम्ह भिक्षुया जीवन नं अथे हे खः । हानं
 वसपोल बुद्धं लःथल थसोका घयाविज्यात— थो थल फुसुलुथें
 मखुगु खँ ल्हाइम्ह भिक्षुया जीवन नं फुसुलु जुइ ।

बुद्धं हानं घयाविज्यात— राहुल, न्हाय्कं घयागु ख्वाः
 स्वेत खः । ख्वालेचोंगु दाग खंकेत न्हाय्कं स्वेगु खः । अथे हे
 छं नं शरीरं, वचनं, मनं स्वंगू द्वारं घाना चोनागु ज्या व खँ
 बांलाक मनं चाय्का जक याना यंकी । स्वंगू द्वारं नं ज्या
 याय्त, खँ ल्हाय्न्हो नं, ज्या याना चोनाबले व खँ ल्हाना
 चोनाबले नं, याय् धुंका नं छक बिचाः याय्गु बानि या थुकि
 थःत नं मेपिन्त नं दुःख जुइगु, पंगल जुइगु व मछि जुइगु ला
 मखुजा ! अथे कल्पना याय् धुंका थःत नं मेपिन्त नं मछिनिगु
 पंगल जुइगु जूसा व ज्या याय्मते । थःम्हं यानागु ज्यां व खँ
 ल्हानागुलि सुयात नं मछि मजूसा व ज्या याःसां ज्यू । थःम्हं
 चाय्कं वा मचाय्कं यानागु ज्या मिलेमजू घयागु थूसा
 आत्मालोचना (थःगु गल्लि सुइकार) याना शुद्ध जुइगु सो ।
 भिगु ज्या यानागु दुसा लय्ताया चों । मद्धं क ज्या याय्गु,
 खँ ल्हाय्गु व कल्पना याय्गु चान्हं न्हिनं वृत्तः याना यकि ।

राहुल, न्हापा न्हापायापि भिक्षुपिसं थुकथं चाय्का

यानागु व ल्हानागु खँ अले कल्पनायात शुद्ध याना जीवन सुधरे याना यंकल ।

थुकथं आः दुपिं भिक्षुपिसं जीवन सुधार याना संयमित जुल धाःसा लिपायापिं भिक्षुपिं नं ताले लाइ ।

राहुल कुमारं बांलाक ध्यान विया न्यने धुंका कल्पना यात भगवान् बुद्धं थनथ्यंक विज्याना जितः न्वाना विज्यागु जि ताले मलागुलिं खः धका सीका आवंनिसें छलपोलया ओवाद अनुसारं जिं भिक्षु जीवन ताले लाके धका बुद्धया न्ह्योने प्रतिज्ञा यात । संयमित व होशियारीपूर्वकं जीवन हना बुद्ध पुत्र राहुल बोध जुल । अरहत जुया जीवन मुक्त जुल ।

थो सूत्रं काय्मागु शिक्षा छु धाःसा राहुल कुमार न्हापा ताले मज्झिम्ह, मखुगु खँ ल्हाइम्ह, बुद्धया अनुशासन, ओवाद न्यनेसात हे थुइका काल थः ताले मलागुलिं बुद्ध तापाकंसिं विज्याना जित न्वाना विज्यात । आवंनिसें जि ज्ञानी जुइ, खँ ल्हाय्बले होशतया खँ ल्हाय् धका थःगु कमजोरी व गलित सुइकार याना अरहत जुल । थःथःम्हं चाय्के मागु शिक्षा थो सूत्रं ब्यूगु दु ।

भट्टालि सूत्रया सारांश

थुगु सूत्र श्रावस्ती जेतवन विहारे भगवान् बुद्धं
भिक्षुपिन्त कना विज्यामु खः ।

छन्हु भगवान् बुद्धं भिक्षुपि मुंका घयाविज्यात्- हे
भिक्षुपि बान्हि न्ह्यो छछा जक नया चोना । थुकि जित गाक्कं
आराम दु, म्ह याउँसे चों, निरोगी जुया चोना । अथे हे
छिमिसं नं छछा जक भोजन याना चों । थुकि छिमित नं
फाइदा दइ, ल्वे छुं दैमखु, आराम दइ ।

बुद्धया खँ न्यनाचोंम्ह भट्टालि धयाम्ह भिक्षुं धाल-
भन्ते, जि ला छछा जक नया चोने मफु । अथे छछा जक
नया चोने माल धाःसा जि ला याकनं सी । मेपि फुक्क
भिक्षुपिसं बुद्धया आज्ञा अनुसारं बहनि मनसे छछा जक नया
जीवन हन । भट्टालि छम्ह तँचाया पिने अलग चोंवन । सोला
तक बुद्धया न्होने खाः हे कयं मवो ।

लिपा वं थःथमन्तुं मनं मनं विचाः यात- जि तःधंगु
गलित्ति याय् लात । भगवान् बुद्धथेंजामेस्यां धाःगु खँ मन्यंसे
नियम पालन मयासे याकचा चों वया । जि मिलेमजुगु ज्या
याना । बुद्धयाथाय् वना क्षमा फोना गलित्ति सुइकार यावने
घका मतीतया बुद्धयाथाय् वना वन्दना याना- जि गलित्ति
याय् लात घका आत्मालोचना याना क्षमा फोन । अनुकम्पा
तया क्षमा याना विज्याहुँ ।

भगवान् बुद्धं ध्यायित्वा- छं थःम्हं यानामु गल्लि
 मइसूस जूसो ठीक जू क्षमा जुल । तर छं अबले हे भचा
 विचार यामागु बुद्धं धैत्रिज्यागु खं मन्यनेबले केपि भिक्षु
 भिक्षुणीपिसं व उपासक उपासिकापिसं छु धाइथे धका भचा
 मछा पह व स्यापह दयमागु खः । न्हागुसां छं गल्लि सुइकार
 याना छंगू धाःयात छं हे वासः यात, क्षमा जुज । थुकथं थःमु
 दोष थःम्हं खंका वासः यात धाःसा व आर्यशीले चोम्ह जुइ ।
 थथे जुल धाःसा बुद्ध इहसन बःलाना ताटिके जुया चोनी ।

थो बुद्ध शासने गुलि भिक्षुपि शील नियम पालन
 मयासे उत्तमगु आर्यपदे थ्यंकेगु इच्छा याना जंगले वना
 सिमाक्वे, पर्वतया गुफाय् चोना भावना याना चोनी ।
 अज्योपिन्त बुद्धं प्रशंसा याना विमज्याः । नापं सत्संगत याना
 चोपिसं नं आलोचना याना चो । अज्योपिनि थःत थःम्हं हे नं
 धया चो जि याना चोनागु धर्म पिने जक खः, देखावती जक
 खः । छाय् धाःसा वया शील शुद्ध मजू । उकि व आर्यमार्गे
 थाहाँ बने फैमखु । आचरण बांलाका शील नियम मस्युंकुसे
 ध्यान भावना आदि याय्त जंगले व गुफाय् चोवसां अज्योपिन्त
 सकसिनं प्रशंसा याइ, माने याइ । वं आर्यमार्ग फल नं लाभ
 याय् फे ।

वं प्रथम, द्वितीय, तृतीय, चतुर्थ ध्याने थ्यंका पुब्बे-
 निवास (न्हापा न्हापाया खँ) दिब्बचक्खु (साधारण भिक्षां
 खने मद्दुगु खंके फँगु ज्ञान) आस्रवक्षय (लोभ ईर्ष्या आदि

कुआकांक्षा मदैगु ज्ञान) थुपि उच्चस्तरया ज्ञान प्राप्त याना काय् फे ।

भद्दालि भिक्षुं मेगु हे खँ न्यन- भन्ते, थो बुद्धशासने छपिसं गुलिं भिक्षुपिन्त चिकिचाघंगु गल्लि याइपिन्त नं छलपोलं न्वाना सिखेयाना बसे तथा बिज्याः । गुलिं गुलिं भिक्षुपिन्त अथे न्वाना बिमज्या । थुकिया छुं कारण दुलाथें ?

कारण दु घका बुद्धं घयाबिज्यात- कारण छु घाःसा गुलिं भिक्षुपिं घयागु खँ न्यं, कोमुलिपह दु, भ्रद्धां भिक्षु जूवोपिन्त भचा जक अववाद बिया न्वाना सिखे जू अनुशासने चों । गुलिं गुलिं ठिंभ्रक चों, भिक्षु जीवने छतिं भ्रद्धा मदु, आदर मदु, घयागु खँ मन्यंपिन्त जिं मन्वाना । न्वानां छुं ज्या मवो ।

भद्दालि भिक्षुं हानं न्यन- भन्ते ! न्हापा थो बुद्ध-शासने नीति व नियम आपा मदु । तर आपालं अरहत जूपिं दु । आः घयागु नियम यक्को दु तर अरहत जूपिं निर्दोषपिं आपा मदु । थुकिया कारण छु ?

भद्दालि ! मनूते आचरण बांमलाना पत्तन जुइबले नियम कानून अपो दया वैगु । *

१. भिक्षु संघया संख्या बढे जुइबले,
२. लाभ सत्कार अपो दैबले,
३. अविवेकपिं सःस्यूपिं अपो दयावैबले,
४. पुलां जुया वोलिसे मनूते बिचे गल्लि अपो दया

वैगु । च्चे कनाथें प्यत्ता कारण कम जूसां नियम अपो दैमखु ।
गल्लि कम जुइ ।

ध्व बुद्धशासने गुलिं थज्योपिं भिक्षुपिं दु बरोबर
आपत्ति दोष लगे जुइगु ज्या याना चोनी । यक्को आपत्ति
दुगु ज्या याना चोनी । भिक्षुपिसं दोष क्यना ब्यूसां मेगु खँ
हया थःगु दोष तोपुइत सोइ । तं पिकया असन्तुष्ट भाव
क्यनी गल्लि सुधरे याय्गु सोइमखु । थःगु गल्लि सुइकार
याना सुधरे जूसा दोषं मुक्त जुइ फैं ।

भद्दालि, गुलिं भिक्षुपिं आचार्यं गुरुपिनि प्रति श्रद्धा-
भाव मतसे भिक्षु जीवन हनाचोनी, वयात गुरुं न्वाइबले खँ
थुइका सुधरे जूसा अज्योपिन्त, बारम्बार न्वाना चोना ।
धयागु खँ मन्यंपिन्त न्वाय्गु, उपदेश बीगु ज्या मयाना ।

सुं भिक्षुया दृष्टि तप्यंसा, नियत ठीक जूसा, खँ
ल्हाइगु ताले लाःसा, ज्या बांलाःसा, जीविका मद्धंसा, ठीक
कथं कुतः याःसा, होश पाय्छि जूसा, चित्त चंचल मजूसा,
पाय्छिगु ज्ञान दुसा, दुःखं मुक्त जुइगु इच्छा दुसा व भिक्षु
माने याय् बहम्ह जुइ । अथे धयागु आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग
वना चोम्ह गुण सम्पन्न व दक्षिणा बी योग्यम्ह खः ।

थो सूत्र कथं आजक अटेरिपिं, नियम पालन मयापिं
भिक्षुपिं दुगु मखु बुद्धया पालेनं दु धयागु सी दु । बुद्धयागु खँ
तकं मन्यंपिं दु । अटेरिपिन्त बुद्धं हे नं उपेक्षा भाव याना
न्वाना विमज्याः धयागु थो सूत्रं धयाचों ।

थो हे सूत्र नाथ सम्बन्ध दुगु लटुकिकोपम सूत्रया
छत्वाचा खँ दुध्याकेगु वांलाइ ताया । थुगु सूत्रया खँ भगवान्
बुद्ध अंगुत्तराप ग्रंगु प्रान्तया व्यापार केन्द्रे उदाधि धयाम्ह
भिक्षुया कारणे कना बिज्यागु खः ।

उदायि भिक्षु भगवान् बुद्धयाथाम् वना धावन- भन्ते,
छपिसं गुखुनु बहनि नयमते धका नियम देका बिज्यात उखुन्ह
जिगु मन भचा स्यन, छपि खना तँ पिहाँवल । छाया धाःसा
जिमित भचा साक्क नेदैगु हे बहनि खः । मनूते साक्क नेगु हे
बहनि खः । मनूते नइगु इले जिपि भिक्षा वनेबले वहे खाना
भिक्षाय प्राप्त जुइगु । अथे जूसां तबि छपिनिप्रति श्रद्धा भक्ति
व मद्धा पह अले ग्या पह दुगुलि बित्यामे मनया ।

भन्ते, भिक्षुपि बहनि भिक्षा कावनीबले साःगाले व
फोहरगु गाले कुतुं वनीगु । वालं चिनातःथाय नं तक्यनीगु ।
लँपुइ घनाचोपि सा दोहँया म्हेनं गोतू वनीगु । खुतसें सामान
तोता वनीबले खुं धका जोनानं यंकीगु । मिसातसें नं ल्हाः
जोना सालायंका फसे याइगु । भावना थाना चोसां नेपित्यात
कि पात्र जोना याकनं याकनं भिक्षा कावनेगु । छन्हु भन्ते
जित थज्योगु घटना जुल- जि छन्हु बहनि भिक्षा फोवनाबले
मिसा छम्ह लुखाय दनाचोन । जि नं वया न्ह्योने दवना ।
जि खनेसात व मिसा चिन्चायदना हाल कि ख्याः वल !
ख्याः वल !! धका । अबले जि धया जि ख्याः मखु, राक्षस
नं मखु, भिक्षा कावया चोनाम्ह भिक्षु खः । अले व मिसां
घाल- जिपि मिसातयत्त ग्याक्क बहनि भिक्षा कावेगुसिन्ह

आम प्वाःयात चुपि पाला भोरिपिकया छोसां ज्यूनि धका
 बो बिल । थुपिं घटनात लुमनीबले न्हापां छपिसं बहनि
 नेमज्यू धका शिक्षापद देकुबले तँ पिहाँ वोसां आः मती वन
 छपिसं अथे विनय नियम देका विज्यागु जिमित दुःख मदेकेया
 लागी हे, भि याय्या लागी खः घैगु थुल । वांहे लात ।

अले बुद्धं धयाविज्यात— उदायि आमथे हे खः । जिं
 गुबलें भिक्षुपिं आमथे सना जुइमते धायबले गुलि मूर्खतसें धाइ
 बुद्धं म्वामदुगु चिकिचाघंगु खँय् नं हस्तक्षेप यात धका दोष
 विइमु याना चां । चिकिचाघंगु खँया बारे कल्पना मयाःसां
 ज्यू, मधाःसां ज्यू धया खँन्यपिन्त नापं भटके याइगु । ज्ञानिपिं
 शील आचरण वांलापिं भिक्षुपिनि लागी जिं देकागु नियम
 बःघं भाःपा सुइकार याइ, पालन याइ ।

सबवासव सूत्रया सारांश

थुगु सूत्र भगवान् बुद्धं जेतवनारामे (आरामे) क्लेश मदेका छोय्गु उपाय बारे भिक्षुपिन्त कना बिज्यागु सूत्रया सारांश ।

हे भिक्षुपिं छिमित ज्ञानिपिसं क्लेश (लोभ, द्वेष, ईर्ष्या आदि मभिगु बानि) मदेका छोइगु तरिका व अज्ञानिपिं मूर्खपिसं बांमलागु कुसंस्कार व कुबानि कं कं बढेयाना यंकिगु तरिका नं कने । बांलाक ध्यान बिया न्यं ।

ज्ञांदुपिसं (ज्ञानिपिसं) मनंसिं बिचाः याना थुइका थःके दुगु क्लेशत (कुबानित) मदेका छोइ । मदुगु क्लेशत नं देकि मखु । अज्ञानि मूर्खं क्कन क्कन क्लेश बढे याना यंकी । अथे धयागु लोभीम्ह कं कं लोभी जुइ, हारांम्ह, अटेरिम्ह कं कं अटेरि जुइ । हानं मदुगु क्लेश नं देका यंकी ।

आः न्यं क्लेश मदेका छोय्गु तरिका व उपाय छु छु खः— १. स्रोतापन्न जुइगु लंपुं—जिगु जिगु धाय्गु क्वातुसे चोंगु बानि, म्वाःमदुगु शंका याना चोनेगु बानि, अन्धविश्वास (मिथ्या दृष्टि) मखुथे थुइका काय्गु थुपि स्वता तोता छोय् फै ।

२. संयमी जुइगुलिं अर्थात् मखुथाय् मस्वेगुलिं, मखुगु

मन्यनागुलि आदि पंचइन्द्रिययात बसे तयागुलि मन चंचल जुइ मखु, पश्चाताप जुइका चोने माली मखु ।

३. अनुभव व सेवन यानागुलि क्लेश मदेका छोय्फु, छुं ज्या याय्बले, नयोचोनेवले मनं थुइका चाय्का चोनेगुलि क्लेश पाः जुया वनेफु ।

४. सहायागुलि गाक्कं सुखपूर्वकं जीवन हने फु ।

५. तापाना चोनेगुलि अथे धयागु न्ह्यागुनं बांमलागु खं तापाना चोंसा, मंभिपिं नाप तापाना चोंसा क्लेश मदया वने फु ।

६. भावना अम्यास यानागुलिनं क्लेश पाः जुयावं । थुपिं तरिकात छ्यला यंके फुसा कुबानि तनावं ।

थथे खःसा नं बुद्ध, धर्म व संघ मस्यूपिं, धर्मया ज्ञान मदुपिं मूखंपिसं छुयाय्माः घैगु मथू । याय् मज्यूगु खँ नं मस्यू । उर्किं मूखंपिसं याय् मज्यूगु मंभिगु ज्या याना चोनी । याय् माःगु ज्या याइमखु ।

याय् माःगु ज्या छुले अनेक सुख विलाषिता आदि मोज याय्गु इच्छा मजुइगु, हानं हानं जन्म काय्गु इच्छा मजुइगु व मूखंता उत्पन्न मजुइ ज्या याय्मा । (कामासव, भवासव व अविज्जामव (मोहं) मुक्त जुइगु ज्या याय्माः ।)

याय् मज्यूगु ज्या छु ले ?

च्चे कनागु सुख भोगविलासया आशा, हानं हानं जन्म काय्गु व अविद्या (मोह) थुपिं स्वतां याय् मज्यू । याय्मागु ज्या मयाइम्ह मनुखं दुगु स्वयानं अपो पाप याना

यंकी, मखुगु कर्म प्रायगु विना बी मखु । घं थथे नं कल्पना
 याइ— जि न्हापा दुःख खःला ? लिपा हानं जन्म काइला ?
 आदिं आदि । थुकथं कल्पना वायबले आत्म सदाकालिक
 (न्हाबले दयाचोनी) सी धुंका नं सुं प्राणी मदु । आत्मा
 आत्मायात सीकेमा । अनात्मां आत्मायात सीका काय्मा ।
 आत्मा नित्य स्थिर वस्तु खः घका थुकथं मखुथे कल्पना
 वाय्कुलि खः संसार दुःखं मुक्त जुइ मफया चोंगु, फन दुःखी
 जुया चोने मालीगु ।

काम (सुख भोगया आशा), भव (हानं जन्म काय्गु
 आशा) भिगु मभिगु छुटे याय् मफैगु अविद्या दैगु ज्या मयासे,
 कल्पना मयासे प्यंगू आर्यसत्य ज्ञानं खंका उगुबारे बोध जुल
 धायवं सक्कायदिट्टि. (जिगु जिगु धका क्वात्तुक जोना चोनेगु
 पह), विचिकिच्छा (बुद्ध धर्म व संघया व मेमेगु म्वामदुगु
 शंका उपशंका याना चोनेगु बानि) । सीलब्बत परामास
 (चित्त शुद्ध मयासे द्यो भक्ति याना दुःख मदैगु विश्वास) थुपि
 सांसारिक स्वंगू बन्धनयात चप्फुना वांछोया बिइवं स्रोतापत्ति-
 फल प्राप्त जुइ । थुपि स्वता बन्धन खः स्रोतापत्ति मार्ग
 मदेका छोय् मागु ।

संयमी जुया मदेका छोय् माःगु पाप धयागु— मिखां
 रूप सोया, न्हायपनं न्यना, न्हासं नंतुना, म्हुकुं नया, शरीरं
 स्पर्श याना, मनं कल्पना याना चंचल जुइगु । च्वे धयातःगु
 खुगु इन्द्रिय मिखा आदि वसे तय्पुसा संयमी जीवन जुइ ।
 थुकि शारीरिक व मानसिक पीर दुःख मदेका छोय् फै ।

संयमं मदेका छोय् माःगु क्लेश धाःगु हे मिखां रूप सोया
 न्हाय्पनं न्यना उकी प्यपुना मचोनेगु इन्द्रिय दमन धाङ्गु नं
 थो हे खः ।

सेवनं तोता छोय् माःगु क्लेश खः भिक्षुपिनि चतु-
 प्रत्यय (चीवर, खाना, चोनेगु थाय् व वासः) बारे लोभ
 लालच मयाय्गु । चीवर, पिण्डपात्र (खाना) सेनासेन
 चोनेगु थाय् लासा फांगा व वासः छ्यलेबले खूब बांलाक
 होशयारी जुया छ्यले माः । थुकथं प्रज्ञा युक्त जुया प्यंगू
 प्रत्यय छ्यले फुसा, सेवन याःसा अले छुं नं शारीरिक व
 मानसिक पीर व कष्ट दैमखु ।

सहयाय्गुलिं क्लेश मदेका छोय्गु धयागु निभातो धका
 अल्सी मचासे तानो सहयाय्गु, वावो, फेवो, पत्ति व भुजिनं
 दुःख ब्यू, थन वोजक बीपि दु धका सहयाय् मफुसा दुःख
 जुइ । सहयाय् फुसा सुखं म्वाना चोने दइ । शान्ति योसा
 सहयाय् फेकेमाः । मखुसा गनं नं याउँक चोने फैमखु । दुःखी
 जुया चोने माली । सहयाय् फुसा दुःख व पीर छुं दमखु ।

तापाका चोनेगुलिं क्लेश मदेकेगु धयागु ग्यानापुसे
 चोपि जनावरतेगुपाखें तापाका चोने माः । तस्सकं तापागु
 दुर्गमस्थान, फोहरगु थाय् अयोग्यगु थाय्, अयोग्यपि हारापि
 मनूत थुमिगुवारे बांलाक विचाःयाना तापाका चोने माः ।
 उँकि चिन्ता, भय व पीर दैमवु ।

मदेका छोय्गुलिं क्लेश प्रहीन जुइगु धैगु आशाकुति
 मजुइगु, मेपिन्त दुःख बीगु, मखुगु मती मतेगु आदि थुकथं

[१४]

पाप चेतना मदेका छोय् फुसा शारीरिक व मानसिक दुःख व पीर छुं दैमखु ।

भावना अभ्यास याय् माःगु घैगु सति (स्मृति) (होशीयारी जुइगु), धम्मविचय (धर्मया अन्वेषण व परिक्षा याय्गु), विरिय=वीर्यं, उत्साह याय्गु, प्रीति (लय्ताय्गु ज्या याय्गु), पस्सद्धि (=शान्त व गम्भीर जुया चोनेगु), समाधि (=चित्त एकाग्र याना चोनेगु), उपेक्खा (उपेक्षा तटस्थ जुया चोनेगु) थुपि न्हेगू अंग गुण धर्म दय्का चोनेगु अभ्यास । थुपि न्हेताया बारे अभ्यास मयात धःसा क्लेश ले दना वइ । थुकि शारीरिक व मानसिक अशान्ति देका बी ।

थुगुकथं जीवन हना यंके फुसा संसार दुःखं मुक्त जुइ फु ।

★★★

द्वेधावितक्क सुत्त (निगू प्रकारया कल्पना)

थुगु सूत्र श्रावस्ती जेतवनारामे भगवान् बुद्धं भिक्षु-
पिन्त कना विज्यागु खः ।

जि बुद्ध जुइन्ह्यो, जित थथे मती वल । जिगु मने
गुलिनं कल्पनात वैचोनी व फुकं निथी थला छुटे याय् फुसा
ज्यू, बांलाइ । उकिं जिगु मने लुयावैगु कल्पनात कामवासना
व मोजमज्जा नक्सां चोनेगु, तँपिहां वैगु कल्पना, बदला कया
हिंसा याय्गु कल्पना छपुचः छखे तय्गु वा छुटे याय्गु ।

मेगु नैष्कर्म्य लागी भावनाया कल्पना, मैत्री भावनाया
कल्पना, करपिन्त दुःख मवीगु अहिंसा कल्पना थुपिजक
छपुचः याना अलग याय्गु ।

थुकथं मने लुया वैगु कल्पनात निथी भाग थला
चोनाम्हेसित गुबलें भोगविलासया कल्पना दनावै, तँ दनावै
(व्यापाद कल्पना) करपिन्त दुःख बीगु कल्पना जुइ अबले
तुरन्त हे बिचाः याय्गु थो कल्पना वैचोंगु मिले मजू, भि मजू ।
अबले थुयावो बोध जू थुपि कल्पना दुःखं मुक्तगु निर्वाणया
लँपुइ बाधा व पंगल खः । थुकिं प्रज्ञायात बुलुका मखुथाय्
लाका बी । थःत नं करपिन्त नं विपत्ति याना बी । थथे

कल्पना याय्बले मने लुयावोगु बांमलागु तर्कना व कल्पना मदयावं । थुकथं जिगु मने दनाचोंगु काम वितर्क, व्यापाद वितर्क व हिंसा वितर्कयात कोत्यला मदेका म्वाना चोनेगु ।

अथे दबेयाय् मफत कि बारम्बार बांमलागु कल्पना वयाचोन कि उर्पि कल्पनाया च्यो जुया, न्ह्याबलें तःले लाना चोनी, गाले हे कोब्बाना चोनी ।

बुद्धं धयाबिज्यात- भिक्षुर्पि थो खँ थुइका बीत छगू उपमा धाय्- ज्यापुते बुइँ वा पाके जुलकि वाले त्यइबले सा व फँ चोलेचात को वनीपिनि थःपिनि व फँचात बुइँ वने मफेक छथाय् अलग चिनातै । बुइँ वनेत सन कि कथि दायो पनी तइ । अथे पनीगु छाय् धाबले बुँ थुवातेगु वामा बाली नया स्यंका बिल धाःसा बोफे माली, त्वापुथया चोने माली, आपालं अलाभ व हानि जुइ, म्वाःमदुगु क्कट वै धैगु स्यूगुलि खः । अथेहेन्तुं जि नं बांमलागु कल्पना वैबले होश मन्तकि मखुथे ज्या जुइ धैगु सीका उर्कि अलग जुइबले भिगु प्रतिफल वै धैगु सीका कया थुइका कया ।

अनं लिपा नैष्क्रम्य संकल्प : त्यागी भावनाया कल्पना मैत्री कल्पना व अहिंसा कल्पना मध्ये छगूजक कल्पना मती वय्सात हे भिगु कल्पना ल्येँदना वल धैगु सीका थुकि थःत नं मेपिन्त छुं हानि व अलाभ जुइ मखु धैगु थुइका काय्गु । थुकि लौकिक व लोकोत्तर ज्ञान दयावं धैगु व निर्वाण सामया निति उपकारक जुइ धैगु सीका भिगु कल्पना-यात हानं हानं कुमंका चोनेगु । अथे बारम्बार कल्पना याना

चोनेबले हूँ धिक्काए खनेदया मधो, स्थापहः भेगु महु । तर ताउत बहेबक कल्पना याना चोनेबले गुबसें गुबसें हएउत जूयें इकुसे घोंघें जुमावो । अले चित्त अयान्त व चंचल जूयें चोनावो । चित्त चंचल जुइबले छगू हे भिमिद्धो व आरम्भणे चोंचोने थाकु । जि अबले होसतया संयमी जू चित्त तापका मछोसे थःगु दुते हे छथासं तैतयगु ।

धुकथं भिगु कल्पना जक बइस्ववार सुमंका चोनेबले उकी हे ध्यगुनाचों, वहे भिगु कल्पनाया बसे चोनाचों ।

भित्तुमि, थो खँ युइकम वीत हामं छगू उकमा मएबने । ज्यापुते वालय् धुकल कि सा, फँ, चोनेचात अर्थे कुई तोसः थः छथाय् सुंक चोना सोया जक चोंसा गा । चिनातय् स्वाः । अथे हे पाप कल्पनां चित्त तापका भिगु कल्पनाय् मन बःलाका चोनेफत कि मखुथाय् मन वनी, मखुगु ज्या याइ धका धर्रा व पीर काय् माःगु महु ।

धुकथं भिगु कल्पना दया चोनीबले धैर्य दयावो, मन त्यानावो, होश ठीक थासे लानाचों, म्ह याउँसे चोनावो, मन नं हलुका जुयाचों । अले प्रथम ध्यान, द्वितीय ध्यान, तृतीय ध्यान, चतुर्थ ध्यान ध्यंका चोंचोनेगु । अथे जुइबले पूब्बे निचासानुस्मृति (न्हापा न्हापायागु खँ लुमंकेगु शक्ति) दयावो । च्युत्युत्पत्ति ज्ञान (मृत्यु व जन्मया ज्ञान) दयावो । आस्रवक्षय ज्ञान (मनेचोंगु क्लेश लोभ, द्वेष, मोह, ईर्ष्या आदि मदेंगु ज्ञान) दयावो । अनं लिपा बुद्धत्वया लामी माःगु योग्यता प्राप्त जू ।

[[१८]]

मृगत बथां बथां चोना चोनीथाय् व्याघां अपुक लाय्त
जंगले जाल प्यनातै । उकी वयना चल्लात व्याघाया बसे
लाना प्राण वंका चोनी । इपि मृगतसें दुःख कष्ट सिया चोंगु
खना छम्ह भिम्ह मनूनं जाल प्यना तःगु लिकया चल्लातेत
अभय दान बी, प्राण बचे याना बी । अथे हे मारं छिमित्त
स्यंकेगु नियतं भिगु लँपुइ पंगल जुइक बाधा ब्यूवेफु । जाल
प्यना बी फु । तथागत बुद्धं नं छिमित्त बाधा व पंगल चीका
निर्वाण वनेगु लँपु वयना बिज्यागु दु । उकिं भिक्षुपिं होशीयारी
जुया ध्यान अम्यास याना मभिगु कल्पनायात चीका भिगु
कल्पनायात ल्यया जीवन हनेगु या ।

Dhamma★★★Digital

चातुमसूत्रया सारांश

चातुमा नगरे अम्बःया बगीचाय् भगवान् बुद्धं
भिक्षुपिन्त कना विज्यागु सूत्र हे चातुम सूत्र खः ।

छकः सारिपुत्र व मौद्गल्यायन प्रमुख न्हूर्पि न्यासर्पि
भिक्षुपि वोना भगवान् बुद्ध दर्शनं याय् धका चातुमा घैगु
नगरे विज्यात । उलिमच्छि भिक्षुपि छगूपाखं विहारे थ्यंबले,
चोनेगु थाय् बाय् मिलेयाना विहारया भिक्षुपि नाप सुख
दुःखया खँ ल्हाना चोंगुलि तस्सकं कालाकुलु सः ताय्दत ।
एकान्त व शान्तप्रेमी भगवान् बुद्धं भिक्षुपि ततःसकं हाला-
चोंगु सः ताया आनन्द भिक्षुयात सःता न्यना विज्यात- मेमेबले
थथे ततःसकं हालाचोंगु ताय् मद्दु । आः सु हालाचोंगु ?
थो कालाकुलु हाःसः गनंबोगु ?

आनन्द भिक्षुं धया विज्यात- सारिपुत्र मौद्गल्यायन
महास्थविरपि प्रमुख न्हूर्पि आगन्तुक भिक्षुपि छलपोल दर्शन
याय्त विज्याना चोंगु । इपि चोनेगु थाय् बाय् मिलेयायां
थवंथवे खँल्हाना चोंगुलि कालकुल हासः ताय्दुगु खः ।

बुद्धं धयाविज्यात- आनन्द, इपि भिक्षुपि जिथाय्
तुरन्त सःता हति । भिक्षुपि बुद्धयाथाय् वन्दना याना फेतुत ।
बले वसपोल बुद्धं न्वाना विज्यात- गथे भिक्षुपि ? गुलि
शोभित मदेक, अशिक्षित तालं हाला चोनागु ? आमज्योपि

भिक्षुपि थन जिथाय् चोने दैमखु, सकलें पिहाँ हूँ घका आज्ञा जुया विज्यात ।

भगवान् बुद्धया आज्ञा पालन याना, लासा ध्याना थासे तथा, चीवर आदि सामान जोना भिक्षुपि विहारं पिहाँ वस्त । अबले चातुमा घयागु नगरया सभा भवने शाक्यत मुना छलफल यानाचोंगु पाः । इपि शाक्यतसें भिक्षुपिन्त खना नकत्तिनि जक तापाकंसिसें विज्यापि छाय् तुरस्त हे लिहाँ विज्यागु छाय्थें घका न्यन । भिक्षुपिसं जूगु फुकं खें कन । अले बुद्धं विहारं पित्तना हःगु खें नं कन । अले शाक्यतसें घाल- छलपोसपि थन नगरया सभा भवनेनि पलख चोना विज्याहुँ । जिपि भगवान् बुद्धयाथाय् वना खँल्हाना ज्यूसा विज्याना वी । इपि शाक्यत भगवाम् बुद्धयाथाय् वन ।

इमिसं वन्दना याना घाल- भन्ते, जिमित क्षमा याना विज्याहुँ । छपि दर्शन थाय् घका वोपि म्हून्हूपि ५०० पि भिक्षुपिन्त विहारं पित्तना विज्यानागु ला ? लिहाँ वनाचोंगु विमिसं नाम लात्त । छपिसं इमिगुप्रति करुणा दया तथा विमिज्जात्त घाःसा इमि विस्त दुःखे जुइ । पिनातःगु वाक्कय् लः मक्का म्हासुसे चोना गनावथें जुइ । साया मचां मांम्ह सा मखनीबले छतपते जुइथें छपि दर्शन थाय् मखनीबले छपिनापं चोने मखनीबले इपि भिक्षुपि भ्रमे लाइ, बिचे काइ । इपि ला अत्ताथपिथें जुइ । उकिं विन्ति दु भन्ते, विहारं पित्तना छोयापि भिक्षुपिन्त सःता अनुकम्पातया खँल्हाना विज्याहुँ घका शाक्यतसें अनुरोध यात ।

भगवान् बुद्धं विचाःयानां मत्तीतिया विज्यात— धार्ये न इपि भिक्षुपिनि मन स्यनी । छं मस्यूनिएपि भिक्षुपि सः धका बुइका इपि भिक्षुपिन्त सःतके छोत । बिहारे दुक्कया विज्यात ।

अबले भगवान् बुद्धं सारिपुत्र महास्थविरयाके स्थानां विज्यात— जि भिक्षुपि पितना छोयागु बारे छं छु विचाः याना ? छंगु मने गथे चोन ?

सारिपुत्र भन्तेनं धयाविज्यात— भन्ते, जि मत्ती तथागु ला छपिसं थो शासनया बारे, भिक्षु संघया बारे च्युता मत्से फल समापत्ति चोना याउंक चोना विज्याय्पु मत्ती तथा विज्यात जुइ । उकिं जिपि नं अथे हे एकान्ते चोवने मालका धका मत्ती तथा ।

भगवान् बुद्धं धयाविज्यात— सारिपुत्र होशति, आमथे गुबले नं मत्तीतय् मज्जू ।

अले वसपोल बुद्धं मौद्गल्यायन महास्थविरयाके न्यना विज्यात— छं छु धका मत्ती तयाले ?

भन्ते, छलपोल एकान्ते समापत्तिफले चोना विज्यात धाःसा सारिपुत्र भन्ते व जिपि निम्हं मिले जुया भिक्षु संघ-पिनिगु जिम्मा कया विचाः याय् माली धका विचाः याना धका मौद्गल्यायन महास्थविरं धया विज्यात ।

भगवान् बुद्धं धयाविज्यात— मौद्गल्यायन, साप बांला ठीकजू छंगु खँ । जि मदुथाय् छिपि निम्हं मिले जुया भिक्षु संघया जिम्मा कया रेखदेख याय् माः । थुलि धाय् धुंका

[२२]

वसपोलं भिक्षु संघ बःमलाइगु व बुलुया वनीगुया प्यता भय
व विपत्ति कना बिज्यात ।

१. गुरुया अववादयात आदर मतसे, माने मयासे
तँपिहाँ वैगु ।

२. थः यत्थे नया तोना जुइत स्वतन्त्र जुइगु, आशा-
कुति जुइगु ।

३. पंचकाम सुख व भोग सुखया इच्छा याना हैगु ।

४. मिसातेगुपाखें बिघ्न दैगु अर्थात् मिसात नाप
भुलेजुयां पतन जुइगु । थुपि प्यता खँपाखें बचे जुइ मफत किं
भिक्षुपि चीवर तोता वनी ।

च्चे चोंगु प्यता खँ भिक्षुपिन्त बिघ्न बाधा वय् फु ।

★×★

चूलहत्थिपदोपम सूत्रया सारांश

थो सूत्र श्रावस्ती जेतवनारामे भगवान् बुद्धं जानुस्सोनि
ब्राह्मणयात कना विज्यागु खः ।

तस्सकं छाय्पियातगु सलं सालीगु बग्गीले चोनां
श्रावस्तीया नगरया लँपुं वना चोम्ह जानुस्सोनि ब्राह्मणं
पिलोतिक धयाम्ह ब्राह्मण लँय् धोड्डुक नापलात ।

जानुस्सोनि न्यन- छुखःले पिलोतिक, थज्योगु तानोगु
इले गन वना वयागु ?

खः ब्राह्मण आचार्य, जि भगवान् बुद्धयाथाय् वना
नकतिनि लिहाँ वैचोनागु ।

छुखःले पिलोतिक, भगवान् बुद्ध साप ज्ञांदुम्ह धका खूब
प्रसिद्ध ला जू । व खँ सत्य खः ला, धात्थे ज्ञां दुम्ह खःला ?

अहो ! ब्राह्मण बाज्या, भगवान् बुद्धया ज्ञानया बारे
खँ कनेत जि योग्य मजू । बुद्धया ज्ञानया बारे बयान याय्त
बुद्धये जाम्ह व्यक्ति मानिका ! जि सोया गुलिखे च्चे थ्यंपिसं
भगवान् बुद्धया बारे बयान याना तैतगु दु ।

जानुस्सोनि ब्राह्मणं न्यन- ए पिलोतिक, छं छु कारणं
भगवान् बुद्धया प्रति श्रद्धावंगु व प्रसन्न जूगु ?

पिलोतिक ब्राह्मणं धाल- जि भगवान् बुद्ध खना
लय्तावोगु व श्रद्धावंगु प्यता कारण दु :-

१. वसपोल बुद्धयागु प्रज्ञागुण साप हे अपूर्व,
२. वसपोलं छु जक खँ मस्यू घयागु मद्दु,
३. धर्मदेशना याना बिज्याइगु साप हे बांला,
४. वसपोलया शिष्य भिक्षुपि साप संयमित व शान्त जू ।

थो संसारे तस्सकं विद्वानपि न्हात्थेजाम्ह नाप वाद मायूत तयार दु घाईपि जुजुपि, ब्राह्मणपि, गृहपतिपि व भ्रमणपि भगवान् बुद्धयात् वाद याना बुकाबी घका वसपोल थायाय वनो । इमित भगवान् बुद्धं थुजोगु धर्मउपदेश याना बिज्याइ कि गुकि इपिला थपायसकं प्रभावित जुइ कि मिया न्ह्योने घ्यो नाइथे नाइसे चोना बोध जूपि जुइगु । अभिमान फुकं वसपोलया ज्ञानरूपि मि भस्म जुया वनीगु । थुकथं बोध जूगुलि इमिसं बुद्धनाप वाद यायगु ला छु छसू सब्ब नं न्वंवाय माया । उलिजक नं मसू भगवान् बुद्धया शरणे वना शिष्य जू वनीगु । थुपि राजा, ब्राह्मण, भ्रमण व गृहपतिपि किसिया पालि ख्वायले फुक पशुत्तयगु पालि ख्वाय दुध्याइथे बुद्धया ज्ञाने दुध्याक वं । थुगु कारणं जि बुद्धया प्रति श्रद्धावना जि वसपोलया मार्गे वनायु ।

पिलोतिक ब्राह्मणेया खँ न्यने धुनेवं जानुस्सोनि ब्राह्मण सुरन्त हे वग्गीसं कुहावया न्ययातयागु गां ल्हाः छपा पिकया थगां न्येया बुद्ध गन बिज्याना चोंगु खः उखे सोधा नमस्कार थोत । भगवान् बुद्ध नाप लाना खँ छक नं ल्हायगु मती तल । अनं लिपा जानुस्सोनि ब्राह्मण बुद्धयाथाय वना पिलोतिक

आहंशं धाःगु खं फुकं कन । किसियागु पालि ख्वाय्या उपमा
धाःगु नं कन ।

भगवान् बुद्धं धयाविज्जात- पिलोतिक ब्राह्मणं
किसिया पालि ख्वाय् उपमा बिया धाःगु खं पाब्धि मजू ।
उकिं चि उगुवारे खं व्याख्या याना कने, बांलाक ध्यान बियो
व्यथादिसं धका धर्मदेशना याना विज्जात ।

जंगले चाहिना जुइपिसं किसिवा बारे खं स्यू । तर
किसिया तःपागु पालि ख्वाय् खनेवंतुं व किसि तःधिकम्ह
धका निर्णय याय् फेमखु । छाय् धाःसा तःगुमच्छि प्रकारया
किसिह दु- गथे कि वामनिका, उच्चाकासारिका, उच्चाकने-
रुका आदि नांयापि किसितेगु पालि ख्वाय् तःधं जू । इमिसं
तोथुला तःगु सिमा कचात्त सोमा, वं नं सुधातगु चि सोमा,
आदि चिपाखें निर्णय मयासे किसि नाप भलातले मात्तु माले
धुंका इपि किसित नापलात्त धाब्वं तिनि व किसि गपाय्-
धिकम्ह धका निर्णय याय् फे । वथेन्तुं थो संसारया फुकं
वैथें खं स्यूम्ह चतुआर्य सत्य बोध जूम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइगु,
बसपोल बुद्धपिसं आदि, मध्य व अन्त तक हित व कल्याण जुइगु
धर्मया खं कना विज्याइ । उगु धर्मया खं न्यन। गुलि गृहस्था-
श्रम पीता प्रव्रजित जुया शील बांलाक पालन याना सदाचारी
जुया पंचनीवरणं (भोगविलासया आशा, तंकालि स्वभाव,
अस्सि जुइगु, अहंकार व चंचलतां) तापाना प्रथम, द्वितीय,
तृतीय, चतुर्थ ध्याने ध्यना, न्हापा न्हापायागु खं स्यूगु ज्ञान,
दिव्य चक्षु (जन्म मरणया खं स्यूगु ज्ञान) आस्रवक्षय वलेइ

[२६]

मदंगु ज्ञान दुसां तबिनं छकलं बुद्ध धर्म व संघया बारे अथे हे
धका निर्णय याय् अपु मजू ।

थःथःम्ह, संसारिक सुख (काम तृष्णा) हानं हानं
जन्म काय्गु आशा (भव तृष्णा) भिगु मभिगु छुं मस्युगु
(अविद्या तृष्णा) स्वतां मदेका, संसार दुःखं मुक्त जुया हानं
जन्म काय्म्वाम्ह जुया, शुद्ध आचरण ब्रह्मचारी जुयागु घयागु
बांलाकं अनुभवीम्हेसिनं जक बुद्ध, धर्म संघया बारे बांलाक
निर्णय याय्फै, धाय् फै ।

थुगु धर्मदेशना न्यना जानुस्सोनि ब्राह्मण तस्सकं खुशी
जुया थनिनिसै छपिनि शरण वयाम्ह जुल । छपिसं जित
शरण वोम्ह धका स्वीकार याना विज्याहुँ । जिगु हृदय
परिवर्तन जुल धका लय्ताया खँ पोंकल ।

★★★

मधुपिण्डक सूत्रया सारांश

थुगु सूत्र कपिलवस्तु नगरे निग्गोधारामे भगवान् बुद्धं दण्डपाणी शाक्यं न्यंगु प्रश्नया कारणं देशना याना बिज्यागु खः ।

दण्डपाणी शाक्यं न्यन- छपिनि वाद छु ? छपिसं छु वाद प्रचार याना बिज्यानागु ? थुपिं निगू प्रश्न न्यंम्ह दण्डपाणी ब्राह्मणं बुद्धयात छपति हे गौरव मतसे तुतांया द्योने फेतुना ल्हाः निपा मन्चाय् दिका प्रश्न न्यंगु जुया चोन ।

अले भगवान् बुद्धं धयाबिज्यात- दण्डपाणी, जि थो संसारे दुपिं देवी देवता, ब्रह्मा व मारगण अले श्रमण ब्राह्मण सहित सुंनाप नं वाद याय् मखु । जित सुंनापं वाद याय्गु आवश्यकता नं मदु । जि प्रचार याना चोनागु सिद्धान्त व मूलगु खँ ला काम आशा (मोजमज्जा याय्गु आशा) म्वामदुगु शंका व तृष्णा (न्ह्याक्व दुसां मगागु आशाकुति पह) मदुगु निर्वाण वाद खः ।

थो खँ न्यना चोम्ह दण्डपाणी शाक्यं म्ये पिकया गिजे याय्थे याना कपाले चोंगु छ्यंगु क्यकुंका, छ्यों ल्हुकुल्हुकु संका भगवान् बुद्धयात गिजेयाना तुतां जोना सरासर वन ।

संकाइले धर्म सभाय् मुं वोपिं भिक्षुपिन्त दण्डपाणी शाक्य नाप छलफल जूगु खँ भगवान् बुद्धं कना विज्यात । दण्डपाणी न्यंगु निगू प्रश्न व उकियात वसपोलं लिसः बिया

विज्यागु नं कना विज्यात । बुद्धं विया विज्यागु लिसः दण्डपाणीं मथूथें भिक्षुपिसं नं मथूगु जुया चोन । उकिं भिक्षुपिनि पुचले चोम्ह छम्ह भिक्षु दना प्रार्थना यात- भो भगवान् छपिसं घैविज्यागु खँ मयुल । उकिं थुइक भचा व्याख्या याना विज्याहुं ।

भगवान् बुद्धं कना विज्यात- हे भिक्षुपि, तृष्णाया हेतु व कारण किंनिगू भायतन (मिखा, रूप वादि) स जि व जिगु धका क्वातुक मजोन घाःसा, वहे खः तृष्णा मदेका छोय्गु घवागु, वहे खः तं मदेका छोय्गु, वहे खः मिथ्यादृष्टि (मखुथें थुइका काय्गु) तापाका छोय्गु, वहे खः कांका मदेका छोय्गु, वहे खः अभिमान मदेका छोय्गु, भव (हानं हानं जम्म काय्मागु) मदेका छोय्गु, अविद्या (जि जिगु घवागु क्वातुक ज्वना चोनेगु) मदेका छोय्गु, बो बीगु, त्वापुथया चोनेगु मदेका छोय्गु नं वहे खः । थुलि घया भगवान् बुद्ध आसनं दना थःगु कोथाय् विज्यात । वन न्यना चोपि भिक्षुपिसं भगवान् बुद्धं कना विज्यानु उपदेश थूगु मखु ।

बुद्धया उपदेश मथूगुलि भिक्षुपिनि खँ जुल- थुगु गम्भीरगु धर्मया खँ थुइका बी कुम्ह, व्याख्या याय् फुम्ह सुं भिक्षु दुलाथें । अले थुगु धर्मया बारे बांलाक व्याख्या याय्गु शक्ति महाकच्चायन भन्तेयाके जक दु, थुगुबारे बांलाक ज्ञां कुम्ह महाकच्चायन महास्थविर धका भगवान् बुद्धं घया नं विज्यागु दु घैगु सीका सकल भिक्षुपि वसपोलयाथाय् वना थो खँ कं वन ।

निष्कृपिनिगु खं न्यत्ता कच्चायत भन्तेनं धयाविज्यात्-
 छिमि गजोमिस्सत् ! दं न स्थो भालेगु तेत्ता हः जक तोथुत्ता
 कावोपिथे जिथाय् छाय् वयागु ? जि छु भगवान् बुद्धसिक्कं
 अप्पो सःम्ह धम्मो चोत्तम खः ? वसपेत्त बुद्धत्ता धर्मराज खः
 नि ! अज्जेम्ह धर्मगुरुत्थाय्यम् अज्ज्योमु खं न्यंसत्ता बांलाक
 वयस्सत्ता मत्ता विज्जाइ नि ! अज्जेम्ह धर्मराज गुरुत्ताके
 मन्थसे जिम्मत्ता न्यं वयस्सत्ता ? धक्का अःमु मसः पह व
 अस्सिक्कान मडुगु पह न्यत्ता सिक्कत्ता ।

निष्कृपिसं धाल- खः भन्ते, छिमिं प्रसन्नविज्जायुं न्नी
 ठीक जूथो खं जिम्मिसं नं सुद्धकार यत्ता । एत्थं नं बुद्धोसु
 गम्भीरगु खं छपिसं ध्वाथुइक व्याख्या याय्फु धका भगवान्
 बुद्धं स्वयं नं धयाविज्यागु बु । अकिं जिपि थन वयागुलि
 ज्यातु मचासे, थाकु मचासे व्याख्या याना विज्याहुं धका
 प्रार्थना याना चोत्ता ।

अले महाकच्चायत भन्ते नं धयाविज्यात्- अथे ज्रूस
 जि धयागु खं बांलाक ध्यान विया न्यं । थो कीके दुगु मिखा,
 न्हाय्पं, न्हाय्, मे, शरीर व मन आदि इन्द्रिय खुगूयात् रूप,
 शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व धर्म (स्वभाव) थुपि खुत्ता कारण
 नापलाइबले, छपुचः जुइवले उगु उगु ज्या कथं विज्ञान
 (मिखां रूप खनीबले तुयूगु हाकुगु आदि) मती लुइगु दयावै ।
 मिखा, रूप, न्हाय्पं आदि किनिगू आयतन (द्वार) व विज्ञान
 नापलाइबले, छपुचः जुइवले स्पर्श (प्येपुनेगु) जुइ, स्पर्श वेदना
 (यो मयो) म्हसोका काय्फै, थुकिं कल्पना जुइ, कल्पना

[३०]

यानामुलि आशा दयावै, थो आशां याना मनूयात बसे तइ,
कोतेला बी । थोहे तःले लाइगुयात हे बेहोशे लागु धाइ, प्रमाद
जूगु धाइ ।

मिखा आदि द्वार खुगू व उकियात न्होवसा हेतु जूगु
रूप आदि खुगू, विज्ञान (मिखा व रूप त्वाना उत्पन्न जुइगु
यो मयो आदि) उत्पन्न मजूसा जि व जिगु धैगु दयावै मखु ।
अले साराका सारा फुकफाकं अकुशल नाश जुयावंगु जुइ ।
बुद्धं कना बिज्यागु धर्मया अर्थ जि थूगु थये खः । छिमि
चित्त बुके मजूसा हानं छक भगवान् बुद्धयाथाय् वना न्यंहुं
धका कच्चायन भन्ते नं धयाबिज्यात ।

★★★

चूलगोसिङ्ग सूत्रया सारांश

थो सूत्र नादिका धैगु गामे अप्पां दनातःगु विहारे भगवान् बुद्धं अनुरुद्ध, नन्दिय व किम्बिल भिक्षुपिन्त कना-बिज्यागु खः ।

वसपोलपिं स्वम्ह साप हे शान्तपूर्वक अन जंगले चोना बिज्यागु खना वनपालें समेतं रक्षायाना चोंगु खँ सीदु । वसपोलपिन्त बाधा व पंगलः थ मजुइमा धका सुं नं नापलाके मब्यू । अबले भगवान् बुद्ध नं गोसिङ्गवने इपिं सोम्ह भिक्षुपिं नाप लाय्त अन जंगले बिज्यात् । अले वनपालें पना धाल-थन जंगले साप ज्ञानीपिं भिक्षुपिं सोम्ह चोंचोंगु दु । छपिं अन विज्यात् कि वसपोलपिन्त बाधा व पंगलः जुइ । उकिं अन बिज्याय्मते धका पना चोन ।

अबले वनपालें अथे भगवान् बुद्धयात् पनाचोंगु अनुरुद्ध भन्तेनं खना अनवना वसपोल जिमि गुरु भगवान् बुद्ध खः जिमित्त बाधा बीत् बिज्यागु मखु लं तोताब्यु धका धयाबिज्यात् । अले थःपिं चोनाथाय् भगवान् बुद्धयात् बोना बिज्यात् ।

अन बिज्याना चोंपिं स्वम्ह भिक्षुपिसं वसपोल बुद्धयात् सत्कार सम्मान व वन्दना याना छखेलिक्क फेतुना सुख दुःखया खँ ल्हाय् धुंका भगवान् बुद्धं न्यना बिज्यात्—

अनुरुद्ध छिपिं मिलेचले जुया चोंचोनागु खःला ?

खः भन्ते, जिपि लः व दुरुथे मिले जुया चोंचोना
धका अनुरुद्धं लिस्सः बिल ।

हाकनं बुद्धं न्यना बिज्यात्- गुकथं लः व दुरुथे मिले
जुया चोनागु ?

अनुरुद्धं लिस्सः बिया बिज्यात्- भन्ते, जिपि म्हजक
छखे छखे मन ला छगू हे जुया चोना ।

बुद्धं धयाबिज्यात्- साप हे बांला, साप हे बांला,
तर जिपि मिले जक जुया चोनां मगा, होशियारी जुया क्लेशनं
नाश बाय्त उत्साह व कुत्तः याना चोनागु दु ला ?

दु भन्ते, यकों उत्साह याना अप्रमादी जुया चोनागु दु
धका अनुरुद्धं भिक्षुं लिस्सः बिल ।

हाकनं वसपोल बुद्धं न्यना बिज्यात्- गुकथं कुत्तः व
उत्साह याना चोनागु, होशियारी जुया चोनागु ?

जिपि खँ मल्हाना । थःथःपिसं याय्मागु लः कया
ह्यग्गु, बँ पुइग्गु, लस्सं चाग्गु मनं खना ज्या याय्गु । मेम्हस्यां
बँ पुना मतः धका वयाप्रति द्वेष भावना मतसे मैत्री चित्तं
थःम्हं बँ पुइग्गु । न्यान्हूइ छक ताप चोना चच्छिं छलफल
याय्गु- थन जंगले भवयाबले व लिपा कीपि छुपात्त । छु गुण
धर्म उत्पत्ति जुल । आध्यात्मिक गुण गुलि दत्त ।

बुद्धं धयाबिज्यात्- साप हे बांला अनुरुद्ध, गुकथं
चोंचोनावले थो सोयानं अपो च्चे चोंगु आर्य धर्म प्राप्त याय्गु
इच्छा मयान्त ला ? च्चे चोंगु गुण धर्म प्राप्त मयान्त ला ?

अनुरुद्धं लिसः बिया धयाबिज्यात- धामां भन्ते, जिमिसं कामवासनां मुक्तं बुयो अकुशल धर्मं न तापामां वित्तके विचारं सहित विवेकं उत्पन्नं जूगु प्रीति सुख दुगु प्रथम ध्यान, द्वितीय ध्यानं, तृतीय ध्यान, चतुर्थ ध्याने ध्यंका चोच्चोना ।

ठीक जू, अनुरुद्धं आमसोयानं च्वे चोगु धर्मं मध्यमि ला ? अवबोध मज्जुनि ? धका बुद्धं ध्येना बिज्यात ।

भो भगवान्, वसिकं च्वे च्वंगु आकासान्धायतनं, विञ्जानिन्धायतनं, आकिन्धायतनं, नेवसञ्जानिसिद्धन्धायतने ध्यंका बासि यानां चोना धका अनुरुद्धं स्थविरं लिसः बिया बिज्यात ।

साप हे बांला, साप हे बांला, अहं आमसोयानं च्वे चोगु ज्ञान प्राप्त मज्जुनि ला ? धका बुद्धं हाकनं न्यना बिज्यात ।

भो भगवान्, जिमिसं निर्वाण धर्मं अवबोध यानां कया । अनं च्वेयागु जक मस्यू धका अनुरुद्धं भिक्षुं लिसः बिया बिज्यात ।

साप हे बांला अनुरुद्धं, निर्वाणं च्वे मेगु धर्मं हे मदु धका भगवान् बुद्धं धयाबिज्यात ।

युकथं छलफल खँ लहाना आसनं दना भगवान् बुद्ध बिज्यात । वसपोल बिज्याय्वं नन्दिय, किम्बिल निग्हुस्यं अनुरुद्धयाके न्यन- भन्ते, छपिसं जिमिसं मार्गफल अर्थात् अहंत्व प्राप्त याय् धुंकल धका गुकथं सीका बिज्याना ? जिमिसं छपिन्त गुबलें हे मधया ।

[[३४]]

किजापि, परचित्त ज्ञानं व कीगु थःथःगु व्यवहारं
सीका कया । मेपिसं नं धयाचोंगु दु ।

वनपाले भगवान् बुद्ध नापलाना धाल- भो भगवान्
छपिनि शिष्यपि थन जंगले चोंपि स्वम्ह भिक्षुपि घात्थे हे
ज्ञानिपि खः । वसपोलपिगु थःथःपिसं मनं खना ज्या याय्गु
व्यवहारं थन गां हे परिवतन जुल । सकसिनं अथे ज्या याय्मा
घैगु शिक्षा काल ।

थन जंगले मेमेपि ऋषिमुनिपि अथे ज्या याय् मसः ।
जित जक दुःख बीगु । छपिनि शिष्यपिसं अथे दुःख मब्बु ।
साप ज्ञानी । अहंतपि धका व्यवहारं हे सीका कया ।

सम्मादिट्ठि सूत्रया सारांश

थो सूत्र श्रावस्तीया जेतवन विहारे सारिपुत्र महास्थ-
विरं भिक्षुपिन्त कनाविज्यागु खः ।

वसपोल सारिपुत्र भन्तेनं न्यना विज्यात- पासापि,
(भिक्षुपिं) सम्मादिट्ठि (सम्यक् दृष्टि) धका न्हाबलें कीसं
छयला चोना । थो सम्यक् दृष्टि धयागु छु खः ? कीके
सम्यक् दृष्टि गुकथं दय्केगु ? गुकथं सम्यक् दृष्टिम्ह जुया
चोने फंगु ?

भिक्षुपिसं लिसः विया विज्यात- सारिपुत्र भन्ते,
थोला छपिसं जकं स्यूका । जिपिं छलपोलयाथाय् वया
चोनागु हे थो खँ सीके धका । थुगुबारे जिपिं अज्ञानी तिनि ।
उर्कि थुगुबारे छलपोलं हे ध्वाथुइक कना विज्याहुं । छलपोलं
धयाविज्याथें जिमिसं सुइकार याय् ।

एसा बांलाक न्यं धयाहय् धका सारिपुत्र महास्थविरं
धयाविज्यात- सुनानं गुखुनुनिसें अकुशल (पाप) व अकुशलमूल
(पापया हा), कुशल (भिगु) व कुशलमूल (भिगु ज्याया हा)
थुइका काइ उखुनुनिसें व मनू सम्यक् दृष्टि जुइ ।

अकुशल पाप धयागु छु ?

- (१) प्राणी हिंसा (मेपिन्त दुःख बीगु ज्या),
- (२) मवीकं करपिनिगु खुया काय्गु,

- (३) कामवासना मखुथे छयला बलात्कार याय्गु,
 (४) करपिन्त स्यंकेत मखुगु खँ ल्हाय्गु,
 (५) मिलेजूपि फाय्त चुक्लि याय्गु,
 (६) नुगले चुपि सुइथे कडागु खँ ल्हाय्गु,
 (७) ज्याय् खेले मदुगु व फोहरगु खँ ल्हाय्गु,
 (८) क्वातुगु लोभ चेतना,
 (९) बदला काय्गु तँ,
 (१०) मखुथे खंकेगु वा मिथ्या दृष्टि,

थुपि फिता पापकर्म खः । अकुशल खः ।

अकुशल अर्थात् पापया कारण छुले ?

लोभ, द्वेष, मोह थुपि सोता खः ।

कुशल कर्म (भिगु ज्या) छुले ? च्चे न्हयथेनागु फिता
 अकुशल कर्म बचे जुइगु अर्थात् फिता पाप कर्म मयाय्गु दश
 कुशल कर्म खः ।

कुशलया कारण छुले ?

लोभ मयाय्गु, तँ पिमकाय्गु, मूर्ख मजुइगु । (भिगु व
 भिगु छुटे याय् फेगु) थुपि सोता भिगु ज्याया कारण खः ।

थुपि अकुशल व अकुशलया कारण, कुशल व कुशल-
 मूल सुनानं बाँलाक थुइका काल घा सा व थुगु जन्मे हे
 अरहत जुया निर्वाण प्राप्त याना काइ । अले व सम्यक्
 दृष्टिम्ह जुइ ।

भिक्षुपिसं न्यन- सारिपुत्र भन्ते, क्षमायाना विज्याहँ,

छापिसं धयाबिज्यागु सम्यक् दृष्टियात् थुइका कायगु व सम्यक् दृष्टिम्ह जुइत मेगु छं तरिका दुला ?

सारिपुत्र महास्थविरं धयाबिज्यात्- आयुष्मानपि, आहारया वारे प्यंगू सत्य सुनां थुइका काइ वयाके न सम्यक् दृष्टिं ज्ञान दइ । व सम्यक् दृष्टिम्ह जुइ ।

भिक्षुपिसं न्यन- भन्ते, आहारया वारे प्यंगू सत्य धयागु छु ?

सारिपुत्र भन्तेनं धयाबिज्यात्- आहार (नञ्जा), नय- माःगु आहारया हेतु, आहार मदेका छोय्गु व आहार मदेका छोय्गु म्मार्गं थुपि प्यता ।

भिक्षुपिसं न्यन- आहार धयागुविं छु धका थुइका कायगु ?

सारिपुत्र भन्तेया लिसः खः- शरीर बःलाकेत न्यगु नसा (कृबलिकार आहार) जाप्ये प्ये कय्य म्हुतुइ वयगु ।

चित्तयात् सुख दैगु आहार (स्पर्श) म्हु म्हुं थोगु ।

उत्पन्न जुइत हेतु जुइगु कर्म (मनोसञ्चेतनाहार) मतं कल्पता माना ज्या जुइगु आहार ।

नामरूप (मन व शरीर तिगु वा ज्या जुइगुया हेतु) विज्याण (विज्ञान) थुपि प्यता । (थन विज्ञान धाःगु मिखा व रूप ल्वात्ता थो-मयो, बांला-मला धाइगु चेतवायाह धाःगु खः ।)

थुपि आहारया कारण तृष्णा खः । आहार मदेका छोय्गु धयागु तृष्णा मदेका छोय्गु खः । आहार मदेका

छोय्गुया अर्थ खः आर्यअष्टाङ्गिक मार्गं कथं जीवन हनेगु । थुपि आहारया बारे प्यंगू आर्यसत्य थुइकुम्हेस्यां थो हे जन्मे निर्वाण प्राप्त याना काइ । मेकथं धाल घाःसा व सम्यक् दृष्टिम्ह जुइ ।

(वसपोल सारिपुत्र महास्थविरं व्याख्या याना बिज्यागु खँ भिक्षुपिसं कन मथूगु ख्वाःवो ।)

भन्ते सारिपुत्र ! कृपातया सम्यक् दृष्टि थुइका काय् फँगु मेगु नं तरिका दुसा बांलाक ध्वाथ्वीक कना बिज्याहुँ धका भिक्षुपिसं प्रार्थना यात ।

सारिपुत्र भन्तेनं धयाबिज्यात— मेगु अपुगु तरिका खः प्यंगू आर्यसत्यया खँ थुइका काय्गु । व प्यंगू आर्यसत्य खः दुःख दु, दुःखया कारण दु, दुःख मदेका छोय्फु, दुःख मदेका छोय्गु उपाय नं दु ।

जन्म काय्गु, बुह्ला जुइगु, सिनावनेमागु दुःख खः । योम्ह नाप बाया चोने माःगु, मयोम्ह नाप हनाचोने माःगु, मनं तुनागु इच्छा पुरे मजुइगु नं दुःख खः ।

दुःखया कारण तृष्णा खः । (न्ह्याक्को दुसां मगागु आशाकुत्ति पह, खना खनागु माल धाइगु बानि ।)

अज्योगु आशाकुत्ति पह, न्ह्याक्को दुसां मगागु लोभी पह तृष्णा मदेका छोय्गुयात हे दुःख मदेका छोय्गु धाइ ।

दुःख मदेका छोय्गु उपाय (मार्गं) आर्यअष्टाङ्गिक मार्गं खः । ठीक कथं खंकेगु, ठीक कथं पाय्छि जुइक कल्पना याय्गु, ठीकगु खँ ल्हाय्गु, मद्वंक ज्या याय्गु, मद्वंक जीवन

हनेगु, मद्रं क पाय्छि जुइक उत्साह व कुतः याय्गु, न्हाबलें ठीक कथं होश तथा चोनेगु, (सतर्क जुया चोनेगु) मन एकाग्र याना चोनेगु, चंचल मजुइगु । थुपिं प्यंगू दुःखया बारे प्यंगू सत्य बांलाक बोध जुल धाःसा व थुइका काम्ह मनू थो हे जन्मे निर्वाणे थ्यनी । अले व मनू सम्यक् दृष्टिम्ह जुइ ।

भिक्षुपिसं हाकनं न्यन- हानं मेगु नं सम्यक् दृष्टि थुइका काय्गु छं तरिका दुला कि ?

सारिपुत्र भन्तेनं धया विज्यात- मेगु तरिका ला बुह्ला जुइगु व सीमानिगु बारे प्यंगू आर्यसत्य थुइका काय्गु खः । बुह्ला जुइगु धयागु वा हाया वनीगु, ला हय् हय् कुनीगु, म्ह धुसि लुइगु, मिखां मछुइगु खः ।

प्राण तोता वनेगुयात मृत्यु जुइगु धाइ । बुह्ला जुइगु व सिनावने माःगुया मूल कारण हे जन्म खः । जन्म जुइ म्वालकि बुह्ला जुइ मखु, सी नं मखु । बुह्ला व सी म्वाःगु उपाय आर्यअष्टाङ्गिक मार्गं कथं जीवन हनेगु खः । थुपिं प्यंगू आर्यसत्य थूम्हसैं थो हे जन्मे निर्वाण खनी अले व सम्यक् दृष्टिम्ह जुइ ।

वेरञ्जक सूत्रया सारांश

(सुगति दुर्गतिया हेतु)

थो सूत्र श्रावस्ती जेतवनारामे भगवान् बुद्धं वेरञ्जक गामा तेत कनाबिज्यागु सूत्र खः । थुगु सूत्रे सुगति दुर्गतिया कारण्वा खं दुथ्याना चोगु दु । वेरञ्जक साम्मत बुद्ध भगवान् जक बिज्याना चोन धम्मं सकलं वन वन । मुलि बुद्ध खता आश्रयं चाया चोत । गुलि तोलेहे जुया चोत । मुलिसिनं धाल- भगवान् बुद्ध गुलि जक बांला । इपिमध्ये मुलिसिनं स्यन- हे भगवान् थो संसारे गुलि मवूत सिना नकं जन्म कावन धाइ । गुलि सनूत सिना स्वयं जन्म कावन धाइ । अथे जुइसुय्य कारण छु खः ?

गृहपत्तित, मग्गि (अकुशल) ज्या याइपि नकं वा कुर्मती (मखुथाय्) ला वनी । भिगु ज्या याइपि सुगत्ती भिथाय् वनी धका बुद्धं कना बिज्यात ।

भन्ते, जिपि छुं मस्यूपि गामात । आमथे चिकिहाक याना धयां जिमिसं मथू । उकिं भचा बांलाक ध्वाथुइक व्याख्या याना बिज्याहुं ।

अले बुद्धं धयाबिज्यात- एसा जि कनाह्य् बांलाक ध्यान बिया न्यं ।

शरीरं सोऽंगु मभिःगु व बांमलागु ज्या जू :-

- (१) हिंसा- सुनानं करपिन्त दुःख जुइगु ज्या याइ अर्थात् सुं हिंसक जुया ज्यानमारा जुइ ।
- (२) खुंज्या- सुनानं कर्पिनि जम्मा याना तःगु धन खुया काइ ।
- (३) मिथ्या स्त्री सम्भोग- माँ-बौनं बा मिजंनं रक्षायाना तःम्ह मिसायात वलात्कार काम मिथ्याचार याइ ।

वचनं प्यंगू बांमलागु खँ जू :-

- (१) मिथ्यावादी- गनं सभाय, पासापुचले, राजदरबारे, अदालते साछि चोना बीबले खःगु नं मखु, मखुगु नं खः धाइ ।
- (२) छुल्याहा- चुकू ताःजुइगु अर्थात् मिले जूपि फाय्त थनया खँ अन, अनया खँ थन कना खँ ल्वाक बुक या जुइगु ।
- (३) असम्य भाषी- कडागु वचन, फोहरगु खँ ल्हाना वो विइगु गुकि कर्पिनि नुगले थ्यंक धसे जूवनी ।
- (४) गफ्फी- फुसलगु, सुयातं छुं ज्या खेले मदुगु, जुहे मजूगु बकवास खँ ल्हाना जुइगु ।

मनं स्वंगू मभिःगु ज्या जू :-

- (१) लोभी जुइगु- गुम्हसिनं कर्पिनिगु चिज-बस्तुइ लोभ चेतनां मिखा बोइ, न्ह्यागु याना नं व जिगु लहाती लाके माल धका जालसाजि यायूगु ।

- (२) द्वेषपूर्णं संकल्प- थोयात स्यंके माल, बदनाम याय् माल, थन मतय् माल धका छलकपट याइम्ह जुइगु ।
- (३) मिथ्या दृष्टि- सुनानं धाःगु खँयात मखुयें थुइका चोम्ह गथे कि भिगु ज्या यानां छुं फाइदा मद्दु, दान आदि पुण्य कर्म छुं फाइदा मद्दु, पापया फल नं छुं भोग याय् म्वा, माँ-बौ धयापि नं मद्दु, पुण्य व पाप छुं मखु धका लाको पाको सना जुइगु ज्या ।

थुपि फिता मभिगु ज्या याइपि बुगंती वनी । दश अकुशलया विरुद्धगु किगू भिगु ज्या सुनानं यात धाःसा व भिथाय् सुगती ला वनी ।

दशकुशल (किगू भिगु ज्या) :-

- (१) करपिन्त दुःख मबीगु (ज्यानमारा मजुइगु),
- (२) खुं मजुइगु, करपिनिगु ठगे याना मकाय्गु,
- (३) मखुथे काम सेवने भुले मजुइगु अर्थात् बलात्कार मयाय्गु,
- (४) सत्यवादी जुइगु (करपिनि स्यनीगु कथं खँ मल्हाय्गु),
- (५) चुक्लि खँ मल्हाय्गु (मिले जुया चोनेगु),
- (६) प्रिय वचन खँ ल्हाय्गु (फोहरगु खँ मल्हाय्गु),
- (७) फुसलगु म्वामद्दुगु खँ मल्हाय्गु,
- (८) लोभी मजुइगु (त्यागी जुइगु),
- (९) मैत्री चित्त दुम्ह जुइगु (द्वेषभाव मतेगु),
- (१०) सम्यक् दृष्टि दुम्ह जुइगु (ठीक कथं थुइका काय्गु),

भन्ते, थो फ़िगू ज्या पूरे जूसा मनंतुनार्थें सी धुंका थुगु लोके सुखी व लिपा सुगती वने फइ ला धका वेरञ्जकतसें न्यन ।

बुद्धं धयाबिज्यात- धर्म आचरण व सम आचरण (शोषण विहीन) जीवनं प्रार्थना यानार्थें जुइफु ।

तर स्वर्गे वनेगुसिकं दुःख मदुगु निर्वाण लाभ दकसिबे उत्तम । मनुष्य जुया हे जक निर्वाण लाभ याय् फइ । इच्छा व प्रयत्न यात धाःसा हानं जन्म काय् म्वाक हे थो हे जन्मे निर्वाण लाभ जुइ । थुकिया लागी शरीर, वचन व मन भिगु लँपु आर्यअष्टाङ्गिक मार्गे लाकेमाः । थो बुद्धया उपदश न्यना अन बाखं न्यनाचोंपि लय्ताया बुद्ध मार्गी जुत्त । मतलब वेरञ्जक गामात सकलें धार्मिक जीवन हन ।

(थुगु सूत्रं धयाचों बुद्ध मार्गीतिगु लक्ष्य व उद्देश्य सिना स्वर्गं वनेगु मखु । हानं जन्म काय्म्वागु निर्वाण लाभ याय्गु खः । थो जीवन शुद्ध मजुइकं निर्वाण लाभ जुइ मखु ।)

पोतलिय सूत्रया सारांश

थो सूत्र अङ्गुत्तराप धयागु जनपदे (जिल्लाय्) भगवान् बुद्धं पोतलिय धयाम्ह गृहपतिमात कनाबिज्यागु सूत्र खः ।

छन्हु भगवान् बुद्ध नापलावोम्ह पोतलिय गृहस्थीयात वसपोल बुद्धं गृहपति भाजु धका सम्बोधन याना बिज्यागु खना वं मनं मनं मयो पह पिकया चोन । अर्थात् तं पिकया चोत । अले वं तं पिकयातुं न्यन- भन्ते, छपिसं जित छाया गृहपति धका आमन्त्रण याना बिज्यानागु ? छु कारणं जित अथे सम्बोधन याना बिज्यानागु ?

बुद्धं धयाबिज्यात- गृहपति छिगु पहचहलं गृहस्थीथे चोगुलि जि छित गृहपति धका सम्बोधन यानागु खः ।

भन्ते, जिगु पहचह व छांटां अथे खःभे चोसां वं, आः जि फुकक बुज्या व व्यापार आदि फुकं तोता बी धुन । उकि जि आः गृहपति मखुत धका पोतलियं धाल ।

बुद्धं धयाबिज्यात- अथेसा गृहपति, छि बुज्या व व्यापार तोता बिया धयागु गुकथं खः छक थुइका ब्युरेसा ।

अले गृहपति धाल- भन्ते, जिके दुगु जिगु फुकक सम्पत्ति व व्यापारया सामान फुकं काय् म्हाय्पिन्त लःल्हाना बी धुन, इमिसं ब्यूगुलि जि सन्तोष जुया जीविका हना

चोना । काय् म्हाय्पिनि ज्याय् छु च्यूता मताया, जि ल्हाः
मतया । जित् छु पोर मदु । जि फुकं त्याग याय् धुन ।

बुद्ध वैबिज्यात- गृहपति, छि त्याग याना धाःगु व
जि त्याग याय् माः धयागुया अर्थ मेगु हे खः ।

गृहपति प्रार्थनायात- अथे खःसा छपिसं धयाबिज्याय्
त्याग याय्गु धयागु गुकथं खः छु खः ध्वाथुइक कनाबिज्याहुं ।

बुद्ध धयाबिज्यात- अथे जूसा बांलाक न्यं जि कना
ह्य् । थो शासने (धर्म) तोता छोय्मागु च्याता खंत दु ।
तस्सकं चिकिहाक याना धाल धाःसा प्राणी हिंसा याय्गु,
खुज्या याय्गु, मखुगु खं ल्हाय्गु, चुक्लि खं ल्हाय्गु, लोभ
याय्गु, मेपिन्त निन्दा याय्गु, तं पिकाय्गु, अहकार पिकाय्गु
थुपि च्याता त्याग याय् माः ।

भस्ती, थुपि च्याता भवा बांलाक ध्वाथुइक व्याख्या
याना कना बिज्यासा ज्यू धका गृहपति प्रार्थना यात ।

बुद्ध व्याख्या याना कनाबिज्यात- गृहपति, ज्वे कनागु
च्याता प्रकारया पाप कमयात थुकथं मती ति । जि प्राणी
हिंसा तापाना चोनेया लागी अधिष्ठान याना चोनाम्ह ।
उकि अज्योगु पाप कम जिथे जांम्हेसिनं याय् योग्य मजू ।
वथेन्तु अज्योगु मखुगु ज्या याय्बले थ.त थ.म्हन्तु अर्थात्
जि थःततु मभि जुइगु ज्या यानागु जुइ । बुद्धि दुपिसं जिगु
निन्दा याइ । सिना दुर्गति न वनेफु । यक्की हे दुःख कष्ट
भोग याय् माली । ज्वेया च्याता प्रकारया पाप कम मयासा छु
हे दुःख सो माली मखु, निन्दा याका चोने माली न मखु ।

हाकनं बुद्धं ध्यायिष्यात्- गृहपति, जि कनागु च्याता प्रकारया पाप कर्म मयाय्वंतुं सम्पूर्णं क्लेशं तापाना चोनागु, पाप कर्म फुकागु जुइ मखु । निर्दोषम्ह जुइ मखु ।

गृहपति प्रार्थनायात्- भन्ते, अथे जूसा सम्पूर्णं क्लेश तापाका छोय्गु उपाय् छु खः कना विज्याहुं ।

गृहपति, ला मिया तैथाय् वनीम्ह, नय्पित्याम्ह खिचायात् ला मदुगु ऋवेँ छकू बिइवं खिचाया नय्पित्यागु लनी मखुथेँ पञ्चकाम सम्पत्ति भुले जुयाचोतले चोखागु शान्ति प्राप्त जुइ मखु, अर्थात् निर्वाण लाभ जुइ मखु । उर्कि पञ्चकाम सुखे प्यपुना चोनेगु तोता ध्यान भावना (आध्यात्मिक उन्नति जुइगु) अम्यास याना यंकेमाः । न्ह्यावलें होशियारीम्ह जुया शान्ति प्राप्त याय्माः ।

थुकथं होशतया शुद्धम्ह जुयाचोने फुसा न्हापा न्हापा-यागु खँ सीकेफुगु ज्ञान, जन्म व मरणया वारे सीकेफुगु ज्ञान, क्लेश मदय्का छोय्गु ज्ञान दयावै । अले उम्ह व्यक्ति फुक्क प्रकारया क्लेश नाशयाना परम शान्तगु निर्वाण अवबोध याना अर्हतफले थ्यनी ।

गृहपति, थुजोगु उत्तमगु दर्जाय् छि थ्यन ला ? अर्थात् थजोगु ज्ञान छिके दुला ?

अहो ! भन्ते, छलपोलं कनाविज्यागु धर्म अनुसार अज्योगु दर्जाय् थ्यंकेत्त, अज्योगु ज्ञान दय्केत्त जि सु धका ? अज्योगु ज्ञान जिके गनं वै ? छपिसं कनाविज्यागु धर्म छुं नं जिके मदु ।

भन्ते, जिपिं मेगु हे धर्मो लगेजुया चोनापि उकिं धर्म-
यात अधर्मं, अधर्मयात धर्मं भापिया चोनापि । ज्ञान व
शीलवानपि भिक्षुपिन्त ज्ञां मदुपि छुं मस्यूपि धका भापिया
चोनाम्ह जि । छपिनि उपदेश न्यना भिम्ह सु मभिम्ह सु
धयागु छुटे याय् फइगु जुल । आः छपिसं बिया बिज्यागु
शिक्षाकथं न्हापा मदुगु श्रद्धा भिक्षुपिनि प्रति दत । थनिनिसें
जि बुद्ध धर्म व संघया प्रति दृढ श्रद्धा दुम्ह जुया शरण
वयाम्ह जुल । जिगु हृदय परिवर्तन जुल । आः जि थुल
छपिसं जित छाय् गृहपति धाःगु धयागु ।

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाल भाषा)

- (१) बुद्धया ज्ञिनिगू विपाक (३२) महास्वप्न जातक
(२) अभिधर्म भाग-१, २ (३३) बाखँया फल भाग- १, २
(४) मैत्री भावना (३५) जातक बाखँ
(५) ऋद्धि प्रातिहार्य (३६) राहुलयात उपदेश
(६) यःम्ह म्हाय् (३७) अहिंसाया विजय
(७) पञ्चनीवरण (३८) प्रौढ बौद्ध कक्षा
(८) बुद्ध धर्म (३९) मूर्खम्ह पासा मज्जू
(९) भावना (४०) बुद्धया अर्धनीति
(१०) एकताया ताःषा (४१) श्रमण नारद
(११) प्रेम छु ज्वी ? (४२) क्षान्ति ब मैत्री
(१२) कर्तव्य (४३) उखानया बाखँ पुचः
(१३) मिखा (४४) पालि भाषा अवतरण-१
(१४) बुद्धया अन्तिम यात्रा १, २ (४५) मत्ति भिसा गति भिनी
(१६) त्रिरत्न गुण स्मरण (४६) बौद्ध ध्यान भाग-१, २
(१७) परिव्राण (४७) हृदय परिवर्तन
(१८) कर्म (४८) ह्यापांयाम्ह गुरु सु ?
(१९) प्रार्थना संग्रह (५०) अभिधर्म
(२०) बाखँ (५१) सप्तरत्न धन
भाग-१, २, ३, ४, ५, ६ (५२) महासत्तिपट्टान सूत्र
(२६) बोधिसत्त्व (५३) शान्तिया त्वाथः
(२७) शाक्यमुनि बुद्ध (५४) चरित्र पुचः भाग-१, २
(२८) अनत्त लक्खण सुत्त (५६) बुद्ध व शिक्षा (क)
(२९) वासेट्टी थेरी (५७) बौद्ध ध्यान
(३०) धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्त (५८) किस्सा गीतमी
(३१) लक्ष्मी बो (५९) जप पाठ व ध्यान

(६०) लुम्बिनी विपस्सना	(६०) शिक्षा भाग-१, २, ३, ४, ५
(६१) विश्व धर्म प्रचार देशना भाग-१, २	(६५) दृष्टि व तृष्णा
(६३) योगीया चिद्वी	(६६) विपस्सना ध्यान
(६४) जातक माला भाग-१, २	(६७) अंगः लाइम्ह लख्खे
(६६) संक्षिप्त भावना	(६८) सतिपट्टान भावना
(६७) महानारद जातक	(६९) गौतम बुद्ध
(६८) पालि प्रवेश भाग-१, २	(१००) धम्मपद व्याख्या भाग-१
(७०) चमत्कार	(१०१) धम्मपदया बाख्खं
(७१) मणिचूड जातक	(१०२) त्तिरत्तन वन्दना व सूत्र पुचः
(७२) महाजनक जातक	(१०३) त्तिरत्तन वन्दना व पञ्चशील
(७३) गृही-विनय त्तु. सं.	(१०४) संमारया स्वापू
(७४) बुद्ध व शिक्षा (ख)	(१०५) धम्मपद (पालि)
(७५) बुद्ध-जीवनी	(१०६) त्तिरत्तन वन्दना व परित्राण
(७६) सर्वज्ञ भाग-१, २	(१०७) आदर्श बौद्ध महिलार्पि
(७८) धम्मपद कविता	(१०८) बौद्ध नैतिक शिक्षा
(७९) धर्म मसीनि	(१०९) वेस्सन्तर जातक
(८०) दान	(११०) दीर्घाबु जुइमा
(८१) तेमिय जातक	(१११) पालिभाषावतरण भाग-२
(८२) वम्मिक सुत्त	(११२) त्तिरत्तन गुण लुमंके
(८३) मध्यम मार्ग	(११३) निर्वाण
(८४) महासीहनाद सुत्त	(११४) मनूतय्गु पहः
(८५) भिम्ह म्हाय् व काय्	(११५) संस्कृति
(८६) भिक्षु जीवन	(११६) बुद्धया करुणा व ब्रह्मदण्ड
(८७) भिम्ह मच्चा	(११७) त्तिरकुशया बाख्खं
(८८) त्रिवेक-बुद्धि	(११८) प्खेपु परित्राण
(८९) स्वास्थ्य लाभ	(११९) कर्म व कर्मफल
	(१२०) धर्मया ज्ञान भाग-२

मुद्रक- नेपाल प्रेस, गुरुपथ, ये । फोन- २२ १० ३२